

Ophitsen omwille van integratie

Het nut van het begrip *Leitkultur* binnen de politieke discussie

Achtergrond - 30 november 2004

(30 november 2004) De CDU heeft het omstreden begrip *Leitkultur* weer van stal gehaald. Ondanks felle reacties en de onduidelijke betekenis heeft het weldegelijk een functie binnen het huidige debat over integratie.

Voor een goed begrip van het breed gedragen verzet moet worden teruggegaan naar het jaar 2000. In dat jaar entameerde toenmalig CDU-fractievoorzitter Friedrich Merz een felle discussie door de term *Leitkultur* te lanceren. Merz greep het destijds gevoerde debat over modernisering van de immigratiewetgeving aan om te pleiten voor aanpassing van buitenlanders aan de Duitse zeden en gewoonten. Want pas wanneer consensus heerst over wat als 'Duits' geldt, kan nieuwkomers in Duitsland een oriëntatiëpunt worden geboden en integratie succesvol verlopen, zo was de niet geheel onlogische gedachtegang van Merz en de CDU.

Helaas echter is *Leitkultur* geen term die één-twee-drie valt op te zoeken in een handleiding. Wat is dat eigenlijk, *Leitkultur*? Letterlijk vertaald betekent het natuurlijk 'leidende cultuur', oftewel 'dominante' (niet te verwarren met dominerende) cultuur. Maar waar begint die en waar houdt die op? Beethoven hoort er uiteraard bij, evengoed als bier en *Bio-Bratwurst*. Maar hoe zit het met een broodje Döner Kebab? Met andere woorden: waar liggen de grenzen van de 'leidende cultuur'? En hoe wordt vastgesteld wie zich hieraan voldoende heeft 'aangepast' en wie niet? Door te eisen dat 'Derrick' wordt uitgezonden in het theehuis in Kreuzberg? En hoe worden 'niet-aangepasten' gecorrigeerd? Met een verplichte opvoedcursus? Een boete? Uitzetting? Omdat naast al deze praktische bezwaren ook nog een door het bruine verleden veroorzaakte zweem van nationalisme aan de term *Leitkultur* kleeft, werd de CDU door links-denkend Duitsland al snel verdacht van xenofobie. Het door Merz aangezwengelde debat stierf na anderhalf jaar een zachte dood. Wie sedertdien de term *Leitkultur* bezigt, loopt in Duitsland het risico voor *Scharfmacher*, ofwel ophitser, te worden versleten - zoals Jörg Schönbohm onlangs heeft ondervonden.

Stimulans

Toch kan het omstreden begrip van pas komen in het huidige debat over de plaats

van de islam in de Duitse multiculturele samenleving. De term mag weliswaar rijkelijk vaag zijn, door de heftige reacties die het oproept, stimuleert het tegelijkertijd de discussie. De christen-democratische minister-president van Hessen, Roland Koch, rept op enigszins pathetische wijze van “zelfbewuste vaderlandsliefde als voorwaarde voor geslaagde integratie”. Zijn Beierse ambtsgenoot Edmund Stoiber verlangt van nieuwkomers een eed op de grondwet en Angela Merkel kondigt een maatschappelijk debat over ‘patriottisme’ aan. Hierdoor wordt de regering uitgedaagd stelling te nemen in dit belangrijke vraagstuk. En dat brengt meningsverschillen binnen de rood-groene coalitie aan het licht: terwijl de SPD bij monde van kanselier Schröder en minister Schily kiest voor een hardere lijn jegens islamisme, gaan binnen Die Grünen juist stemmen op voor vervanging van een christelijke feestdag door een islamitische.

Soortgelijks bij de gemoderniseerde immigratiewetgeving, die op 1 januari van kracht gaat. Met deze wet – een compromis tussen bondsregering en CDU – erkent Duitsland zichzelf eindelijk de facto als immigratieland. Migratie wordt sterker dan voorheen afgestemd op de behoeftes van de Duitse arbeidsmarkt. Tijdens de onderhandelingen werd de CDU herhaaldelijk verweten de oorspronkelijke intentie van de wet – regulering van hoognodige immigratie – terzijde te schuiven ten gunste van anti-terreurmaatregelen. Inmiddels blijkt uitgerekend SPD-minister Schily gretig gebruik te maken van de door de CDU geïnstigeerde maatregelen om haatpredikers en terreurverdachten uit te zetten. Dit bewijst dat de scherpe, rechtse koers van de CDU/CSU – inclusief gebruik van de term *Leitkultur* – een belangrijke bijdrage levert aan het immigratie- en integratiedebat. Hetzelfde geldt voor de goedbewaarde CDU-traditie, die wil dat geen enkele partij ter rechterzijde kans mag zien het debat over integratie en multiculturalisme te kapen. Dat dit laatste momenteel niet denkbeeldig is, gezien de opkomst van de extreem-rechtse NPD in de voormalige DDR, bewijst eveneens het nut van het ‘rechtse’ CDU-discours over *Leitkultur*.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2072/ophitsen-omwille-van-integratie>